

bolj zanimivo obdobje v razvoju animirane risbe, v sodobni praksi pa le še nenadomestljivo izrazno sredstvo v komercialni proizvodnji, v reklamnem filmu.

Dokumentarni film žal ne zanima več ustvarjalcev v taki meri kot nekoč. Eksotika, ki je dajala osnovni ton Flahertyjevemu *Nanooku* in pozneje *Moani*, je z razvojem komunikacijskih sredstev izgubila nekdanji čar. Dokumentaristi segajo drugam, in hočeš nočeš, približujejo se vsakdanjim utripom okolice, v kateri živijo. Vprašanje, kako premostiti nesoglasje med vsebino in formo, ostaja še naprej eno izmed osnovnih. Simfonična montaža, značilna za esteticistične poizkuse angleške dokumentarne šole, postaja spet aktualna. Ne oziraje se na formalizem večine takih poizkusov, pa je nekaterim uspelo ustvariti impresivna filmska dela. Med znanimi imeni je bil vsekakor najbolj zanimiv nastop Jorisa Ivensa, ki po toliko letih še vedno ostaja zvest dokumentarnemu filmu. Njegov najnovejši dokumentarec — *Mein Kind* — ima še vedno polno značilnosti njegovih najboljših dosežkov.

Težko in popolnoma nekoristno bi bilo naštevati naslove posameznih filmov. Skušajmo zato raje izluščiti še nekaj značilnosti festivala v Porurju.

Nedvomno je, da ima kvalitetno najmočnejšo kratkometražno proizvodnjo — Francija. Vse, kar so poslali v Oberhausen, je presegalo povprečje. Razen tega so Francozi pokazali vsem, kaj pomeni dober, raznovrsten izbor. Njihov reper-toar je nenavadno bogat: od socialnih problemov, preko liričnosti in značilne duhovitosti do suhe, a inventivne didaktike. Veliko presenečenje so bili domačini, Nemci. Njihovi filmi kažejo vsa tista prizadevanja, ki jih njihov umetniški film že vrsto let — razen v redkih izjemah — odločno zanika. Tako *Maneken* kot *Pod površjem* (originalen zapis nočnega življenja) zaslužita posebno pozornost. Poljaki so gledalce nekoliko razočarali, ker niso poslali najboljšega, vendar pa jim še vedno ni mogoče očitati nazadovanja. Prav tako ne Čehom. Vsekakor pa Angležem in — nam, Jugoslovanom. To je poudaril že predsednik uradne žirije, znani nizozemski dokumentarist Bert Haanstra, in to so zapisali malone vsi dopisniki s festivala.

Očitno je, da je naš kratkometražni film zašel v krizo. Vendar pa je tako naiven izbor za festival, na katerem so prav od nas pričakovali največ, neopravičljiv. Dnevni tisk je problemu posvetil dovolj pozornosti in čas bi bil, da enkrat za vselej preučimo problem v vsej njegovi zapletenosti. Vedno več razlogov namreč govori za to, da v organizaciji naše kinematografije nekaj ni tako, kot bi moralo biti.

Naš neuspeh v Oberhausenu je rezultat teh neurejenosti in nikakor ne samo nekreativnosti avtorjev. Seveda, širše gledano. Zakaj smo poslali na festival ravno pet povprečnih risank — to pa ostaja uganka in folklorna posebnost.

Toni Tršar

ZAPISKI

SLOVENCİ V »VSEOBČEM BESEDNJAKU SODOBNE KNJIŽEVNOSTI

Milanska založba Mondadori je pred kratkim izdala že drugi zvezek *Vseobčega besednjaka sodobne književnosti* (Dizionario Universale della Letteratura Contemporanea), ki bo v celoti obsegal štiri zvezke, okoli štiri tisoč pet sto strani, dva tisoč slikovnih prilog, in bo v približno šest tisoč geslih obdelal

najpomembnejše pesnike, pisatelje, esejiste, pa tudi pomembnejše znanstvenike, ponekod tudi glasbenike, slikarje in arhitekte od leta 1870 dalje do današnjih dni. Pod posebnimi gesli so še krajši ali daljši orisi različnih literatur tega obdobja v celoti (v prvih dveh zvezkih n. pr.: bolgarske, hrvatske, gvatemalske, francoske, angleške, italijanske, islandske, katalanske in drugih), ter na kratko označena najpomembnejša kulturna in literarna gibanja zadnjih osemdesetih let — futurizem, hermetizem, eksistencializem itd. — in beležke o pomembnejših literarnih in znanstvenih revijah. Po vsakem geslu je še bibliografija pogloblitnih izdaj tistega avtorja, prevodov v italijanščino in seznam študij o njem.

Pri sestavljanju omenjenega besednjaka je sodelovalo okoli sto petdeset bolj ali manj znanih italijanskih literarnih zgodovinarjev in kritikov — anglistov, slavistov, hispanistov, orientalistov idr. — bodisi da so bili direktorji oddelkov za posamezne literature ali pisci posameznih gesel. To je vsekakor široko zasnovano delo, z odlikami in, seveda, tudi s pomanjkljivostmi, ki so združene že z naravo dela samega, n. pr. to, da so za živeče ustvarjalce podatki zastareli že ob izidu, da včasih ni primernega medsebojnega razmerja idr. Nikakor pa ne gre zanikati, da so podobna dela sila koristna, ker pomagajo, da se človek vsaj malo orientira med mnogimi imeni sodobnega literarnega in drugega ustvarjanja, imeni, ki bodo šele čez desetletja našla svoje mesto v drugih, za te reči namenjenih standardnih delih, kot so literarne zgodovine, enciklopedije, literarni leksikoni in podobno. Koristnost takih del je še večja, posebno če, podobno kot naš besednjak, zajamejo tudi umetniško in znanstveno snovanje v svetu manj znanih evropskih in izvenevropskih narodov, n. pr. vzhodnih, južnoameriških, ki o njih največkrat zvemo kaj le po naključju.

Ni moj namen, da bi kritično pretresal omenjeno delo: za to nisem ne poklican in tako zasnovan sestavek bi v našo revijo niti ne sodil. Na kratko in samo informativno bi rad spregovoril o tem, kako smo v prvih dveh delih tega besednjaka (črke A—K) zastopani Slovenci.

Če listamo druge podobne, a seveda drugače in manj široko zasnovane pripomočke, ki so jih izdajali doslej in ki v mnogih niti naš Prešeren ni našel mesta; če se še spomnimo precej pikrih pripomb, ki smo jih pred nekaj leti brali v naših časnikih in revijah na račun podatkov o nas v Laroussevem *Besednjaku*, kjer je bil med sodelavci podpisan celo neki znanstvenik iz Zagreba, potem smemo brez obotavljanja zapisati, da smo Slovenci v Mondadorijevem *Vseobčem besednjaku* dobili dokaj primerno mesto.

Prvo slovensko ime, ki ga tu srečamo — če odštejemo Adamičevo, ki je res da naše zemlje sin, a ameriški esejist in romanopisec — je Murnovo, oziroma njegov psevdonim Aleksandrov Josip, in napotek, naj podatke o njem poiščemo pod Murn-Aleksandrov Josip. Pesniku balad in romanc Antonu Aškercu je posvečena cela stran z dvokolonsko sliko ljubljanskega rotovža, kjer je bil Aškerc arhivar. Več kot ena stran z dvokolonsko sliko slovenskih kmetie pri delu na polju je odmerjena Francetu Bevku. Matej Bor je dokaj dobro prikazan z enim stolpcem, nadaljnji v knjigi obdelani slovenski pisatelji, esejisti in znanstveniki pa so: Milan Bekar, Božidar Borko, Andrej Budal, Ivan Cankar (ima skoraj celo stran in sliko iz odrske uprizoritve *Pohujšanja v dolini šentflorjanski*), Izidor Cankar, Tine Debeljak, Karel Destovnik Kajuh, Franc Detela, Fran Erjavec, Damir Feigel, Franc S. Finžgar, Cvetko Golar, Pavel Golia, Fran Govekar, Alojzij Gradnik, Simon Gregorčič, Igo Gruden (ima slabo stran in svojo sliko), Fran Ilesič, Josip Jurčič, Dragotin Kette, Mile Klopčič, France Koblar,

Milko Kos, Srečko Kosovel, Juž Kozak (s sliko hrvatskih kmetič, ki težko da sodi zraven), Lojz Kraigher, Miško Kranjec (ima več kot celo stran z lastno sliko), Bratko Kreft in Etbin Kristan. Zadnje naše ime, ki ga srečamo v drugem zvezku, je ime Lovra Kuharja, z obljubo, da se bomo z njegovim življenjem in delom seznanili pod geslom Prežihov Voranc. Dvakrat napovedanega članka — pod Demetrovič Zofka in Grabovska — o Zofki Kvedrovi v knjigi ni.

Od revij je v besednjaku na kratko obdelan *Dom in Svet*, pod geslom *Campana di Lubiana* napovedana obdelava *Ljubljanskega zvona*, pod geslom *Contemporaneità* pa beseda o *Sodobnosti*. Med družbami sta omenjeni predvojna *Cankarjeva družba* in *Mohorjeva družba*.

Življenjepis in oznaki slehernega pisatelja in njegovega dela sledi bibliografija poglavitnih izdaj, navedba del o tistem pisatelju, pesniku in prevodov v italijanščino, če so, a žal je ta del, ki bi nas še najbolj zanimal, precej nepopoln. Poglavitni viri, iz katerih pisci teh gesel zajemajo svoje podatke, so Slodnjakov *Pregled slovenskega slovstva*, druga izboljšana izdaja Janeževe *Zgodovine slovenske književnosti*, *Slovenski biografski leksikon*, *Enciklopedija Jugoslavije* in pa seveda različne razprave naših kritikov in literarnih zgodovinarjev in italijanskih slavistov.

Kot urednika slavistične sekcije pri tem besednjaku sta podpisana pokojni Enrico Damiani in Riccardo Picchio, med pisci gesel pa Vekoslav Bučar, Tullio Marullo, Lavinia Borriero Picchio. Slovenistični del je najbrž — gesla namreč niso podpisana — slonel na ramenih E. Damianija in V. Bučarja.

Redakcija rokopisa je bila, kot je pri tako obsežnih delih navada, zaključena zelo zgodaj, najkasneje v letu 1955—1956 (italijanske in nekaterih drugih večjih šele leta 1958), kar lahko sklepamo po podatkih o živelih pisateljih, po navedeni bibliografiji njihovih del in del o njih. Tako n. pr. pri Izidorju Cankarju, Pavlu Golii in Lojzu Kraigherju še ni letnice njihove smrti. Pri Ivanu Cankarju so navedeni samo štirje zvezki *Izbranega dela*, ki jih je zdaj že deset, pri Finžgarju še ne omenja nove izdaje pri Mohorjevi družbi.

Informacije o naših književnikih so nasploh dobre, solidne in smo lahko prav zadovoljni. Imena so povečini pisana pravilno, z našimi črkami, prav tako imena njihovih del. Največ napak — usoda je pač muhasta — je pri navajanju del tržaškega pisatelja Andreja Budala. Sicer pa bi manjših napak in napakic po knjigi lahko napaberkovali še več, strokovna kritika pa bo lahko našla celo kako večjo pomanjkljivost. Preseneča na primer, da v knjigi niso našli mesta pisatelj Ciril Kosmač, literarni zgodovinar France Kidrič in še nekateri. Pri tem pa ne gre, da bi vso krivdo zvalili na druge, zakaj vprašanje je, ali mi sami poskrbimo za to, da bi imeli vsaj sumaren, dosegljiv, priročen občasni pregled čez delo in snovanje naših živelih pisateljev in pesnikov in najpomembnejše dosežke naše literarne kritike in zgodovine. Tak pregled terja že ugotovitev, da je vir informacij *Slovenski biografski leksikon*, ki izhaja tako počasi in katerega prvi zvezki že davno ne morejo služiti za pregled sodobnega snovanja, in *Jugoslovanska enciklopedija*, ki pač še dolgo ne bo popolna.

Dejstvo, da nam je ugledna milanska založba v eni od svojih pomembnih publikacij odmerila toliko mesta, je razveseljivo, vendar nas tudi obvezuje. Temu besednjaku, ki je nemara prvi te vrste v Evropi, bodo verjetno sledili drugi, in nove izdaje našega. Podatki o nas v teh priročnikih bodo toliko popolnejši, kolikor bolj bomo glede tega na tekočem mi sami.

Niko Košir